

заслуховування результатів розслідування у цих кримінальних провадженнях у керівника слідчого підрозділу (ст. 3 розділ VII. Слідчий – працівник організаційно-методичного підрозділу).

Деякі аспекти діяльності керівників інших органів досудового розслідування, визначених у ст. 38 КПК України передбачено: наказом Бюро економічної безпеки «Про затвердження Інструкції про порядок приймання, реєстрації та розгляду заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, віднесені законом до підслідності Бюро економічної безпеки України» від 29 квітня 2022 року № 472/37808; наказом Державного бюро розслідувань «Про затвердження Інструкції з організації обліку, руху та зберігання кримінальних проваджень в органах досудового розслідування Державного бюро розслідувань» від 05 лютого 2024 року № 56 та ін. В контексті дослідження зазначені нормативно-правові акти регламентують окремі питання відомчого контролю за станом організації досудового розслідування, що певною мірою впливає на дотримання слідчими встановлених законодавством термінів.

Список використаних джерел

1. Крикунов О. Неєфективність досудового розслідування як підстава для відсторонення слідчого від здійснення кримінального провадження. Історико-правовий часопис. 2017. №2 (10). С. 129–134.

2. Codul de procedură penală al Republicii Moldova : COD Nr. 122 din 14-03-2003. URL: https://continent-online.com/Document/?doc_id=30397729#pos=340;-52.

Олійник Олександр Андрійович,
аспірант Науково-дослідного інституту
публічного права

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ, ОРГАНАМИ ДІЗНАННЯ ТА ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА ПРАВА НА ЗАХИСТ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Через збройну агресію рф проти України в нашій країні оголошено та діє воєнний стан. Згідно зі ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» «воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії ... та передбачає надання відповідним органам державної влади, ... повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії ..., а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб ... [1]. Це не може не позначитися

на правових, процесуальних та організаційних умовах діяльності оперативних підрозділів, органів дізнання та досудового слідства з виконання ними службових завдань під час здійснення оперативно-розшукових заходів, а також слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій під час кримінального провадження.

Реагуючи на зміну соціально-правових умов, в яких здійснюються ті чи інші заходи в умовах воєнного стану, законодавцем були внесені до Кримінального процесуального кодексу України зміни до окремих його статей, а також включено до нього розділ IX-1 «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану». Основна мета уведення та зміст відповідних змін у нормативно-правовому регулюванні діяльності оперативних підрозділів, а також органів дізнання та досудового слідства – забезпечити ефективність та дієвість їх дій в умовах продовжуваної збройної агресії РФ проти України та обмежень, які обумовлені уведенням та дією воєнного стану, під час виконання завдань по запобіганню, виявленню, припиненню та розкриттю кримінальних правопорушень. Зокрема це стосується завдань з організації розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, осіб, зниклих безвісти, та інших осіб у випадках, визначених законодавством, а також установа осіб невпізнаних трупів уповноваженими підрозділами в умовах воєнного стану.

В цілому, можна зауважити, що відповідні зміни до вказаних вище нормативно-правових актів забезпечили ефективність та дієвість правового регулювання діяльності оперативних підрозділів, а також органів дізнання та досудового слідства з виконання покладених на них завдань у вказаних умовах воєнного часу, що був оголошений в країні.

Однак, варто звернути увагу на ту обставину, що результати діяльності вказаних підрозділів безпосередньо спрямовані на забезпечення виконання правоохоронної функції держави в такій сфері як кримінальне судочинство. Специфіка цієї сфери полягає у тому, що результати проведення оперативно-розшукових та процесуальних дій мають бути належним чином оформлені відповідно до вимог процесуального законодавства, а отримані фактичні відомості мають відповідати вимогам належності, допустимості, достовірності та достатності. До того ж специфіка кримінального судочинства нашої країни полягає у тому, що однією з засад його здійснення є те, що воно відповідно до п. 3 ч. 2 ст. 129 Конституції України здійснюється на ґрунті засади змагальності. Це обумовлює виділення та наділення відповідними процесуальними правами сторони захисту (підозрюваного, обвинуваченого, законного представника вказаних осіб, захисника).

У певних випадках уведення у кримінальне провадження результатів оперативно-розшукових заходів як доказів, використання результатів слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, а також результати проведення процесуальних дій передбачає залучення до відповідних правовідносин представників сторони захисту. І якщо окремі процесуальні дії за участі сторони захисту в умовах воєнного часу можуть мати певні особливості (в порядку дій, часі або способі їх проведення, колі осіб, які до них залучено тощо), то частина, особливо пов'язана із реалізацією конституційних прав і свобод особи, навіть в умовах воєнного часу, обмежена бути не може.

Так, ст. 64 Конституції України встановлює, що в умовах воєнного або надзвичайного стану не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 Конституції. Відповідно слід вести мову про необхідність забезпечення в таких умовах в повному обсязі оперативними підрозділами, органами дізнання та досудового слідства прав підозрюваного, обвинуваченого на захист та низку пов'язаних із виділенням сторони захисту правових можливостей цих осіб. Зокрема це проявляється у тому, що права цих учасників кримінального провадження з боку вказаних органів та їх посадових осіб мають в повному обсязі бути забезпечені, а підозрюваний, обвинувачений отримати сприяння у реалізації своїх прав та свобод.

Наприклад, за умов оголошення підозрюваного в розшук відповідно до ст. 281 КПК України, частина четверта цієї статті передбачає, що копія постанови про оголошення підозрюваного в розшук надсилається стороні захисту. Зокрема, це може бути захисник або законний представник підозрюваного. Ця вимога в умовах воєнного стану має бути виконана само і у випадку винесення постанови про відновлення досудового розслідування (ст. 282 КПК України).

Також це стосується затримання підозрюваного, коли поза усяких обставин уповноважена особа, яка здійснила затримання, має виконати вимоги ч.ч. 4, 5 ст. 208, 210 КПК України, а за певних обставин дотриматися вимог п. 6 ч. 1 ст. 615 КПК України. При цьому з урахуванням дії відміченої вище ст. 64 Конституції України затримана особа має можливість у повному обсязі скористатися правом на професійну правничу допомогу, тобто право мати захисника і зустріч із ним незалежно від часу в робочі, вихідні, святкові, неробочі дні до першого допиту з дотриманням умов, що забезпечують конфіденційність спілкування. Як вбачається, ці обов'язки на уповноважених особах лежать і у випадку затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу, коли таку особу оголошено у розшук (ст. 188 КПК України).

У випадку затримання особи в порядку ст. 208 КПК України письмове повідомлення про підозру затриманій особі вручається не пізніше двадцяти чотирьох годин з моменту її затримання (ч. 2 ст. 278 КПК України). Ця вимога в умовах воєнного стану за загальним правилом має бути виконана. Але з урахуванням п. 7 ч. 1 ст. 615 КПК України у разі наявності об'єктивних обставин, що унеможливають вручення затриманій особі письмового повідомлення про підозру у строки, встановлені ст. 278 КПК України, якщо такі процесуальні дії здійснюються в умовах воєнного стану, строк для вручення письмового повідомлення про підозру затриманій особі може бути продовжено до сорока восьми годин. При цьому слід зазначити, що наявність таких обставин має бути підтверджена з боку сторони обвинувачення.

Про результати проведення оперативно-розшукових заходів, якщо в наслідок цього отримано докази, про результати слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, зокрема наслідком яких стало установлення осіб невідомих трупів уповноваженими підрозділами, сторона захисту (підозрюваний, захисник або законний представник підозрюваного) в умовах воєнного стану мають бути в повному обсязі поінформовані під час відкриття матеріалів іншій стороні в порядку ст. 290 КПК України.

В результаті проведеного дослідження можна констатувати, що в умовах воєнного стану існують окремі особливості забезпечення оперативними підрозділами, органами дізнання та досудового слідства права на захист підозрюваного та обвинуваченого. Доведено, що реалізація конституційних прав та свобод цих осіб пов'язана із необхідністю належного захистом їх від обвинувачення, де навіть в умовах воєнного стану це має здійснюватися без будь-яких обмежень. Такий механізм не тільки забезпечує належну реалізацію засади змагальності як прояву демократичного та правового характеру нашої держави, а, що є не менш важливим, створює умови для належної реалізації, а також охорони та захисту прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження. Останній момент, як відомо, є одним з основних завдань кримінального провадження навіть в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон, Верховна Рада України від 12.05.2015 № 389-VIII Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст. 250. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.